BAŞDAN

Haftalık siyasî magazin

Salı günleri çıkar halk gazetesi
Gazetenin kurucusu ve sekreteri:
Aziz NESİN
Sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden:
Rifat Ilgaz
Adres: Kumkapı, Derinkuyu Sok. No. 4
ISTANBUL
Telefon: 21131
ABONE:
Bir yıllık: 500 Kr.
Altı aylık: 250 Kr.
Fiatı: 10 Kr.
Yıl: I — Sayı: 19 — 14 Aralık 1948
Dizildiği ve basıldığı yer: Osmanbey Matbaası

Türkiyede Sosyalistlik

Vaktile Celâl Bayar, Enver Paşa, Muhiddin Baha Pars, Arif Oruç resmen birer Komünistidiler. Hattâ Celâl Bayar bir komünist partisinin lideri idi.

Yazan: ABİDİN NESİMİ

Sosyalistlik, emekçi sınıfının, sınıf olarak kurtuluşu dâvası olduğuna göre. bunu pek tabiidir ki, ancak işçi sınıfı temsil eder.

Fakat bu sınıfın kurtuluşu, zarurî olarak şu sınıfların veya zümrelerin de kurtuluşunu beraberinde taşır:

1— Köylüleri yani toprak işçisini.

2— Millî azlıkları.

3— Hakikî ilim mensubu münevverleri.

Bu cihetten bu sınıf ve zümreler de sosyalistlik dâvasına iştirak ederler.

Sosyalistlik diğer taraftan kapitalizmin ve emperyalizmin tasfiyesini de üzerinde taşıdığı için, pek tabiidir ki, kapitalizmden ve emperyalizmden zarar gören sınıf ve zümreler de sosyalizme karşı sempati duyarlar. Kapitalizmden ve emperyalizmden zarar gören sınıf ve zümreler de şunlardır:

1— Derebeyi artıkları, büyük arazi sahipleri, paşazade aristokratlar.

2— Yarı veya tam müstemlekelerin yerli burjuvaları.

★

Yukarıda verilen şu küçük hatırlatmadan sonra Türkiyede sosyalizm bahsine gelebiliriz. Türkiyede inkişaf etmiş bir işçi sınıfı olmadığı için, Türkiyeye sosyalistlik fabrikadan, atölyeden değil, kitaptan, radyodan bir kelime ile dışarıdan ve ilim dilile gelecekti. Nitekim de öyle oldu. İlim dünyası ile temasa gelmek, az veya çok bir tahsile, o tahsil de o nisbette servete bağlı olduğu için, sosyalizmin sempatizanları yukarıda kaydettiğimiz gibi (paşazadelerden, yerli burjuvalardan, millî azlıklardan) gelmesi zarurî idi. Nitekim de öyle oldu.

Türkiyenin burjuvazisi, millî azlıkları ve paşazadeleri, Birinci Dünya Harbinde Almanlarla müttefik olmamız dolayısile onlarla zarurî olarak temasa geldi, çocukları da Almanyada tahsil etti. O devrin Almanyası ise, sosyalizmin son merhalesine ulaşmıştı.

Roza Luksemburg, Klara Zetkin ve Libhkineht gibi sosyalizmin liderleri Almanya mikyasında değil, dünya mikyasında birer kuvvet idiler. İşte Türkiyenin ilk sosyalistleri, bu Almanyada okuyan paşa çocukları, burjuva evlâtları idi.

Türkiyede sosyalistlik, ikinci olarak, Sovyetlerle komşuluk münasebeti dolayısile onun tesirine maruz kalmıştır. Bir kısım Türk çocukları Moskovada okumuşlar, bir kısmı da Birinci Dünya Harbinde Çarlığa esir düşmek suretile Bolşevik ihtilâli ile hemhal olmuşlardı.

★

Millî Mücadele sıralarında, Türkiyenin palazlanmak isteyen yerli burjuvazisi de Bolşeviklerin antiemperyalist karakterinden faydalanmak için, sosyalist ve hattâ komünist bir nikaba büründüler. Fakat, çok geçmeden bunlar, Sovyetlerden yardım görmek için sosyalizmi veya komünizmi kabul etmek değil, cidden ve samimen City ve Wall Street ile mücadeleyi benimsemenin kâfi olduğunu anladılar. Bunun üzerine bu sahte komünist cereyan tasfiyeye uğradı. İstitrat kabilinden bu muvazaalı komünist partilerini ve müessislerini, okuyucularıma arzediyorum:

1— İttihat ve Terakki Halk Şûra Partisi, müessisi Enver Paşa, Genel Sekreteri Doktor Bahaeddin Şakir.

2— Türkiye Komünist Partisi, Lideri Celâl Bayar [1], Meclis sözcüsü Muhiddin Baha Pars.

3— Halk iştirakiyun Partisi Lideri Tokat mebusu Nâzım.

4— Kuvayı Seyyare Türk Komünist Partisi, Lideri Çerkes Ethem, sözcüsü Arif Oruç.

★

Bugünkü Türkiyeye gelirsek, Türkiyede sosyalizm, üç muhtelif yoldan gelişebilir:

1— Türkiyenin millî kuvvetleri, yani işçi ve köylüsü sınıf şuurunu kazanarak iktidar için teşkilâtlanması ve iktidara gelmesi.

2— Dünyanın veya asgarî olarak Asyada Çinin Avrupada Almanyanın sosyalistliği kabul etmesi... Bu takdirde sosyalist bir dünya ortasında, kapitalist, daha doğrusu, devlet kapitalizmine dayanan memurlar aristokrasisini temsil eden bir Türkiye yaşıyamaz. Zarurî olarak, sosyalizme geçecektir.

3 — Türkiyenin jeopolitik durumu dolayısile, Estonya, Letonya ve Litvanyada olduğu gibi bir metek sosyalizminin kurulması. Bu da pek tabiidir ki, Amerika ve Rusyanın karşılıklı münasebetlerinin alacağı şekle bağlıdır.

★

Biz, Türkiye sosyalistleri için asıl mesele birinci noktaya dayanır. Stratejimizi buna göre ayarlamak zorundayız. Bu durumda olanlar için sosyalist strateji, işçi sınıfına sınıf şuurunu kazandırmak ve onu Türkiyenin demokratik gelişmesine yardım ettirmek noktasında toplanır.

Bugünkü şartlar altında müstakil bir işçi politikasını ve işçi hareketini tutmağa imkân yoktur. Zira İstanbul şehri istisna edilirse Türkiyenin hiç bir yerinde işçi sınıfının müstakil sınıf olarak seçime iştiraki halinde seçimi kazanmasına imkân yoktur. Zira Türkiye işçi sınıfının, memleketin % 75 ini teşkil eden köylü ile bir irtibatı yoktur. Bu vaziyette işçi sınıfı, demokratik gelişmeye taraftar olan partilere, müzaheret etmek suretile politikaya karışabilir.

Bu partilerden, iki numaralı Halk Partisi, yani Celâl Bayar — Köprülünün muvazaalı Demokrat Partisi ile işbirliği yapmak cinayettir. Zira bu Parti cemiyetin muhtelif sınıflardan mürekkep olduğunu kabul etmemektedir ve sınıf fikrini benimsemenin namussuzluk olduğunu, Köprülü'leri beyan etmektedir.

Ortada bir numaralı Halk Partisi ile, Millet Partisi kalıyor.

Türkiye sosyalistleri, isterse bir parti kursunlar, isterse kurmasınlar, netice itibarile bu iki Partiden birisi ile müşterek bir cephe kurmaları zaruridir [2].

Bu da bu iki teşekkülden hangisinin demokratik inkişafa daha müsait davrandığı ve demokratik inkişafa samimi-

(Devamı 3 te)

Filosof Rıza Tevfik Beye

AÇIK MEKTUP

Yazan: MUHLİS KUNT

Muhterem Rıza Tevfik Bey; Yeni Sabah gazetesinde: «Bir devletin izmihlâle sürüklenmesine sebep olan manevî âmiller maddî olan uygunsuzluklardan ve kusurlardan çok daha mühim ve umumidir.» iddiasile başlayan bir yazınız intişar etti. Memleketimizin uyanık ve münevver sınıfını teşkil edenlere (ve hele bunlar arasında memleket idaresine hazırlanan talebe efendilere) hitap eden yazınızdaki bu iddia kat'iyyen yanlıştır efendim.

Memleket idaresine hazırlanan talebe efendilerimizden (velevki pek azının da olsa) isminizin tesiri altında kalarak bu iddiaya körü körüne inanması (inanacakların mevcut olduğunu siz tecrübelerinizle bilirsiniz.)

Memleket için hiç te hayırlı neticeler tevlit etmiyeceğinden tashihi elzemdir.

İddianızın isbatına mesnet olan yazınızı beraberce okuyalım Beyefendi: «Moğol istilâsından kaçıp, Anadoluya göçerek Selçuk padişahına iltica eden Osmanlı Türklerinin ilk zamanlarda ahlâkı pek sâf ve temiz idi. Hele memleket idaresinde en büyük fenalıklara sebep olan ve meydan veren (mevki hırsı) hiç yoktu; çünkü mevki henüz o kadar mühim değildi. ilâh...»

Şimdi tahlil edelim: Memleket idaresinde en büyük fenalıklara yol açarak bir devleti izmihlâle sürükleyen manevî âmillerin en kuvvetlisi mevki hırsıdır. Manevî bir âmil olan hırsın teessüsünde müessir; maddî mühim bir mevkiin mevcut olması keyfiyetidir. Moğollar önünden kaçarak, Selçuk padişahına iltica eden Kayıhanîlerin bir parçası iken istiklâlle Osmanlı devleti olarak tarih huzurunda göründükeri ilk zamanlarda mühim bir mevkie malik olmadıkları için çok sağlam bir devlet bünyesine sahip idiler. Aralarında ihtilâflara, düşmanlıklara sebep olabilecek mal, mülk, altın, saray gibi maddî kıymetlere malik değildiler. O kadar ki ilk Osmanlı padişahı olan Kara Osman «Sultan Osman» Beyin terekesini iki evlâdından hiç birisi kabul etmek istemiyor, diğerine peşkeş çekiyordu. Çünkü sultanlık mevkii de dahil olduğu halde metrukâtın; aç gözlü bir Çingenenin hırsını tahrik edecek kadar kıymeti maddiyesi yoktu.

(Devamı 2 de)

Paris Mektupları

RUHR MESELESİ

(Hususî muhabirimiz tarafından gönderilmiştir)— Fransadaki hâdiseler herkesçe malûm. Amerikan sermayedarlarına kapılarını açanlara, bu hareketin yanlış olduğunu söylemek cüretini gösteren herkese «satılmış, vatan haini! Yabancı ajanı!» diye bir ad takıyorlar. Buna mukabil Amerikan sermayedarları, Fransadaki uşaklarına kötü bir oyun oynadılar; Ruhr havzasını Almanlara teslim ettiler. Şimdi Fransadaki demokratik çevreler, haklı olarak soruyorlar: Vatan hainleri, yabancı ajanları kimlerdir?

Fransız hükûmeti, Amerikalıların bu hareketine karşı senbolik bir protestodan başka, hiç bir şey yapamadı ve Anglo — Saksonların bu son kararını bal gibi kabul etmeğe mecbur oldu, yani efendilerine kafa tutamadı.

HESAP KİTAP

Fransız İçişleri Bakan vekili Moch, bazı Fransızları Ruslardan para almakla itham ederek, Fransız işçilerini, liderlerinden şüphelendirmek ve soğutmak istedi. Mürteci gazeteler de bu şüpheyi arttıracak şekilde neşriyatta bulundu. Fakat bu havadis cılk çıktı.

Jaques Duclos üç saat süren bir konuşma yaparak, Moch'ın bütün ithamlarını çürüttü ve bilâkis kendilerine ithamda bulunanların yabancılardan para aldıklarını isbat etti ve İçişleri Bakanını da, isbata davet ederek, bu işin incelenmesi ve kimlerin yabancılardan para aldığını tahkik için tarafsız ve hususî komisyonlar kurulmasını teklif etti. Şimdi Moch ve taraftarları, bu teklif karşısında ithamlarından ve iddialarından vazgeçtiler. Hattâ «aman diyorlar, ne siz bizden, ne de biz sizden hesap isteyelim.»

Türkiye Sosyalizme neden muhtaçtır.

No. 3

Hiç şüphe yoktur ki 1925 1946 oligarşik devreyi burjuva anlamında millet olmak iddia sile ortaya çıkışın sosyal bünye içinde imkânsız hale gelmesinden ibarettir. Anayasa, sosyal tekâmül seyrinde sosyolojinin anladığı mânada burjuva millet saflarına varmış cemiyetlerden alınmıştır. Bunun 1923 - 1946 devresinde tatbik imkânı bulamayışı, sosyolojik anlamile bu burjuva millet (sınıf) realitesine tekabül edememiş olmasındandır. Bu suretle 1923 - 1946 devresi Millet denilen çağdaş cemiyet tipine uygun bir devre olmayıp buna diktatörlük ile girişilmesi faaliyetidir. İşte bizim «oligarşik devre» dediğimiz 1923 - 1946 devresi, tarihî seyir içinde. burjuva, millet olamamız olmanın yarattığı noksanlığı — ki bu monarşi kademesini yaşamamaktan olmaktan gelir — telâfı maksadile açılmış bir devredir ve bu halinden dolayı da garp monarşisine tekabül eden bir zümre monarşisi yani oligarşidir... Millet olduğumuz iddiası bize Millet'e ait bir metin olan Anayasayı ortaya attırdı. Bu metnin bok bir kalıp halinde kaldığı 1923 - 46 devresinde

İddia edenler şüphesiz «gayeyi» söylemişlerdir. İşte H.P. nin bugün prensip müdafaaları yapmasına imkân veren bu teşkilât ve bu anayasa olmuştu. Görülüyor ki sosyal tekâmülde ferdî istek ve irade daima lâfta kalır. Anayasaıy vazetmekle millet olamadık, bilâkis Millet olunca Anayasayı tatbik edebileceğiz.

Millet olduğumuz iddiası ve hüsnüniyeti kâfi değildi, çünkü buna tekabül eden bir sosyal realite yoktu. Bu yüzden bir idealin cebren tahakkuk ettirilmesi faaliyetinden ibaret olan 1923 - 46 devresi aynı zamanda millet olabilmek için garp cemiyetlerinin geçirmiş oldukları «Monarşi» devresine de tekabül eder. 1923 - 46 diktatörlüğü siyasî ideali bakımından millet olmak hedefini güden fakat asıl olan iktisadî cephesile devletin (yani H. P. etrafında toplanan fatih ve kırtasî zümrenin) menfaatlerine hizmet eden tam mânasile bir oligarşik devredir. Cumhuriyetin başında ortaya konan politik gaye, H. P. oligarşisinin ekonomik ve bürokrat yani asıl reel bünyesi içinde o kadar kaybolduki onu kendilerine hatırlatanları (anayasanın tatbikini isteyenleri - hapse attırmaktan, vazifelerinden çıkarmaktan çekinmediler.

1z23 - 46 devresini millet olmak iddiasile ortaya çıkan tekâmül bakımından millet safhasına varamamış bir cemiyetin Monarşik bir safhası olarak tesbite mecburuz. Bt millet olamamış olmakhalini evvelce de söylemiş olduğumuz gibi sosyal tekâmülde imparatorluk cemiyet tipini takip eden merkeziyetçi monarşi kademesini - ki bu millî ihtilâl ve inkılâp'ları yapacak, bu suretle «millet» tahakkuk ettirecek olan burjuvaziyi hazırlayıcı kademedir - geçirmemiş olmakan ileri gelir. Böylece biz imparatorluk ile millet arasındaki mutavassıt devre olan Monarşiyi 1923 — 46 oligarşik nizamile geçirmiş oluyoruz. Her nekadar H. P. liler oligarşi iddiamızı red dederlerse de buna kulak asmamak icabeder, çünkü cemiyet ilmi bunu bize böyle göstermektedir. Burjuva nizamı içinde ileri oldukları söylemekte israr eden, inkılâpçılık, halkçılık ve demokratlık ilân eden bu baylara biz: «tahakkuk ettirdiğimiz devlet kapitalizmi sistemi iddia ve ilânlarınızı sıfıra indiriyor, çünkü bu iktisadî sistem devleti, yani H. P. zümresinin menfaatlerini gaye edinmiş, halk, devlet menfaatine feda ve o uğurda istismar edilmiştir. Bunun ise cemiyet ilmindeki adı Oligarşi'dir» derim.

Açık Mektup

(Baş tarafı 1 de)

Kısa bir zaman sonra; o devirde dünyanın en mamur, en muhteşem ve zengin iki şehri Bursa ve Edirnenin zaptile Osmanlı padişahının malı, mülkü, sarayları, altınları, köle ve cariyeleri en sağlam seciyeli yiğitleri bile baştan çıkaracak kadar çoğalıvermişti.

Osmanlı tahtının; maddî kudretleri, maddî kıymetlerile dünyanın en mühim bir mevkii haline gelivermesi; Osman oğulları arasında (mevki hırsının) teessüsüne sebep olmuştur. O kadar ki; bu mevkie sahip olmak hırsile gözleri dönen Yıldırım Bayezid, Miloç Kaploviç tarafından şehid edilen babasının cesedi daha soğumadan, baba terekesine ortak olmasın diye ağabeyisi Yakup Çelebiyi muharebe meydanında öldürmüştür [1]. Bizim eski tarihimizden aldığımız şu küçük misalle öğreniyoruz ki her devirde ve her devlette, her millette aynı surette tezahür eden ahlâksızlıklar ve samimiyetsizlikler ve bilhassa devleti izmihlâle sürükleyen manevî âmiller doğrudan doğruya maddî müessirlerin icrayi tesir etmesile vücut bulur.»

Ne dersiniz Beyefendi iddianızın tamamen aksi sabit oldu. Hem de ikrarınızla. Talebe efendilerimizi dalâletten muhafaza için müsaadenizle iddianızı şöylece tashih edelim:

«Bir devletin izmihlâle doğru sürüklenmesine sebep olan maddî âmiller, manevî olanlardan çok daha mühim ve umumidir.»

[1] Yıldırım Bayezidin kardeş katilliğini mazur gösteren riyakâr ve müdahin tarihçilerimizin tesiri altında kalmış olacaksınız ki, haksızlık, samimiyetsizlik, baba hâtırasına hürmetsizlik derecesini tesbit için Timura karşı olan tavır ve hareketini almışsınız.

İnsanlar ve Kitaplar

Büyük Doğu'ya göre, Türkiyede komünizm, esasen, mu haldir. Liberal demokrasiye gelince, — «her tarihî vakıayı istihsal şartlarile izah eden Marx'ın anlayışındaki hata - ya» parmak basan Peyami, onu da, şöyle imkânsızlaştırı - yor:

«Liberal demokrasi, ne çeşit bir içtimaî bünyeden do - ğar? Sanayi burjuvazisi kurulmamış, Tenevvür devrini ya - şamış, hasret çektiği nizamın filozoflarını doğurmamış, hatta yabancılarının eserlerini bile diline almamış, iktisadî sınıfları billûrlaşmamış, çalışan ve çalıştıranlarının menfaatleri sendikalaşmış bir cemiyet yapısı içinde, liberal demok - rasi mümkün müdür?»

Hayır! u halde? Geriye fa - şist taklidi veya nezi mukalli di rejimler kalır ki, Peyami ve ortaklarının, avukatlığını bir türlü bırakmadığı idam mahkûmları da bunlardır.

(*) Süreyya = Ülker yıldızı; seâ ise arzımızdır.

Başvekil Bayar, Bursada bir ipek fabrikasının açılışında, «Ebedî Şef» in «emir ve müsaadelerile söze başlıyorum» demişti. Ne hazin bir tarihtir ki, «tövbekâr demokrasi çığır ki, «tövbekâr demokrasi çığırt kanı», bu sefer de, eşyasın ta biatı iktizası, «Millî Şef» in emir ve müsaadelerile konuşa - biliyor!

DİLEKÇE

Kanunsuzluğun, kanun kıya fetinde, saltanat arabasına kurulduğu ve keyfî idarenin, si yah bir canavar gibi, ccaddelerde serbesçe dolaştığı bir ülkede kanundan medet ummak göbeğinize tüfeğini dayamış bir eşkiyaya İnsan Hakları Beyannamesi'ne dair nutuk vermekten farksızdır; yahut ta, kudurmuş bir mandaya halkın demokratik hak ve hür riyetleri babında dilekçe sunmak kadar gülünçtür.

HOKKABAZ

Tevfik Fikret, Tanin nushasına «lâin» kelimesini yazarak, Hüseyin Cahid'in suratına fır latmıştı. Fakat dişleri dökülmüş ihtiyar provokatörün boy nuna, yıllarca önce, unutulmaz levhayı asan Eşref olmuştur:

Arzu ettiği eşkâla koyup mânayı

Hokkabazlıkla Süreyyayı se mâ gösteriyor (*)

Ne maharet ki Tanin'inde ce nabı Cahit

Karayı ak, akı isterse kara gösteriyor.

Memleketim

Bu yazı, gazetemizin 3 cü sayısındaki «Liberalizm [...] sayısındaki «Liberalizm ve Kapitalizm», 16 cı sayısındaki [...] leşen Memleketlerde Devlet [...]

— 7 —

Osmanlı imparatorluğunun yıkılışı: Onsekizinci asırda batıda kuvvetlenen burjuvazi liberal bir ekonomi siyaseti takip ederken ve sanayie tatbik ettiği buhar makineleri ile bütün dünyaya mal yetişirmeğe çalışırken ayni asırda dahilî harpler içinde bunalmış olan Osmanlı imparatorluğu birliğini kaybediyor ve yavaş yavaş çöküyordu. İdaresi İstanbuldan uzağa gidemeyen bir padişah gûya bu muazzam imparatorluğa hâkimdi. Halbuki bu muazzam imparatorlukda hakikatte hâkim olan sistem anarşi, tegâllüp ve eşkiyalık idi. Bu imparatorluk dahilinde ve bu anarşi içinde, esasen eski cihanşümul kıymetini kaybetmiş olan ticaretin gelişmesine imkân yoktu. Bilâkis mevcut ticaret de gittikçe geriliyordu.

Biz burada Osmanlı İmparatorluğunun yıkılışı sebeblerini her cepheden uzun uzadıya tetkik edecek değiliz. Ancak mevzumuzla alâkası dolayısile bir iki noktaya temas etmekle iktifa edeceğiz.

Kapitalist memleketlerde burjuvazinin gelişmesinde, devletin ne kadar mühim bir rol oynadığını görmüştük. Osmanlı İmparatorluğunda da burjuvazinin canlanması ve gelişmesi için devletin bu yardımına ihtiyaç vardı. Bilhassa Avrupa sanayiinin ucuz malları Osmanlı İmparatorluğuna akın etmeğe başladığı bir sırada devletin tüccarları ve Osmanlı sanayiini bu malların rekabetinden koruması gerekiyordu. Halbuki Osmanlı hükûmeti kendini idareden acizdi. İngiltere ve Fransanın merkantilizm devrinde Osmanlı Padişahlarından kendi tüccarları leyhine koparmış oldukları kapitülâsyonlara göre Osmanlı hükûmeti Avrupa mallarından %5 den fazla gümrük resmî alamazdı. Halbuki, Osmanlı zenaatkârlarının eski usul sanayii mahsulü olan ve dolayısile Avrupa mallarına nazaran çok pahalı bulunan mallarını bu kadar cuz'i bir gümrük ile korumak imkânsızdı.

Bir taraftan, dahilî harplerden, ticaretin inkişafı için lâzım olan emniyeti ortadan kaldırması, diğer taraftan, Avrupa mallarının rekabeti Osmanlı ticaretini geriletti. Sanayiici olmak imkânını bulamadı. Hattâ batı burjuvazisinin kuvvetlendiği bir devirde, Avrupa mallarının rekabeti neticesinde eski imkânlarını bile kaybetti. İmalâthaneler, tezgâhlar yavaş yavaş kapanmağa başladı. Osmanlı sanatkâr ve esnafı ise bu sırada Avrupa mallarının rekabetinden şikâyet ederek sık sık isyan ediyorlar ve padişahın kendilerini korumasını istiyorlardı. Fakat, kuvvetli bir Osmanlı hükûmeti Avrupa kapitalizmine karşı kendi işçi

sini, sanatkâr[...] ruyacak halde [...]

Bu vaziye[...] manlı İmpara[...] rinin mallarını [...] zar ve aynı z[...] zım olan ham [...] leri sonsuz bi[...] yüzden İngiliz [...] manlı imparat[...] olmağa başlad[...] mesinden en[...] devletleri de [...] kından alâkad[...] gûya devletin [...] palı «liberal» [...] nin teşebbüsü [...] retlerine mân[...] kurtuldular.

1838de imzal[...] Osmanlı impa[...] ticaret yapmak [...] ancak memlek[...] larından %12, [...] dan %5 gümrü[...] ye karışmıyaca[...] recek maldan [...] yerde çıkan m[...] mi alıyordu.

Bu şartlar [...] meyen yerli ti[...] nat için yerli s[...] pa kapitalistler[...] olmaktan başka [...] tı. Yerli sanay[...] ça Türk emekç[...] rupa ticareti iç[...] yor, ve Türk k[...] yine tâbi bir h[...]

Bundan so[...] zunun limanlar[...] manlı imparato[...] nasına mâni ol[...] dı: Bu da Osm[...] ve ordusunun R[...] lûp olusu idi. M[...] niyet ve asayiş [...] tinin Osmanlı im[...] kadar nüfuz et[...] ancak içerde ve [...] tesis edebilecek [...] suretle Osmanl[...] ve Fransız iktis[...] diş eden Rus in[...] da mâni olunac[...]

Halbuki, ve[...] Osmanlı padişah[...] islahatı yapabil[...] bilgisi vardı. O[...] mek ve ordusun[...]

Mefkûr[...]

Almanlardan herbiri Türkiye'ye ayak bastığı andan itibaren birer efendi hâkim oluyordu. Onlar için Türkiye dahi (Aslan payı) na dahildi. Doğrudan doğruya iç hayatımızı deşip hırpalayacak kadar ileri gittiler. Btna müsaade edilmesi, onların artık adım'arını

Ziya Gökalp'in h[...] geri alamıyacak kadar de[...] lere sızmalarının terviç [...] ması bizim o vakitki hükü[...] timizin en büyük düşünce[...] iklerinden biridir. İstiklâl [...] cihat yaptığını i'ân eden [...] met şimdiden bu kadar (t[...]

Devletçilik

...lik», 13 cü ve 14 cü sayılarındaki «Liberalizm nedir?», 15 ci ...ve Devlet Kapitalizmi», 17 ci sayısındaki «Sonradan Kapitalist...» adlı makalelerin devamıdır.

...ve köylüsünü ko
...
...muazzam bir Os -
...rupa kapıtalist'e -
...ı büyük bir pa -
...di sanayiilerine lâ
... temin edebilecek
...de menbaı idi. Bu
...z kapitalistleri Os
... yakından alâkadır
... Rusyanın büyü -
... İngiliz ve Fransız
...paratorluğu ile ya
...dokuzuncu asırda
...i reddeden Avru-
...r kendi devletleri
...e Türkiyedeki tica
...a ve gediklerden

...ahede ile ecnebiler
...a istedikleri gibi
... aldılar. Hükûmet
... gidecek Türk malı
...n gelecek mallar -
...lacak başka bir şe-
...met memlekete gi-
...rük resmi alacağı
... çok gümrük res -

...ç bir himaye gör-
...bı san'atkâr, ve es
...atmaktan ve Avru
...yedeki birer uşağı
... bir şey kalmamış
... şubesi kapandık-
...kta kalıyor. Av -
...ni pazarlar açılı -
...tikçe Avrupa sana
...rdu.

...a kapitalist nüfu-
... içeri girerek Os -
... her tarafına yayıl
... bir engel daha var
...h idaresinin aczi
...ısında sık sık mağ
...n her tarafında em
...an Avrupa ticare
...ğunun içerilerine
...kân yoktu. Bu da
... emniyet ve otorite
...le mümkündü. Bu
...torluğunda İngiliz
...yasî nüfuzunu tah-
...ğunun yayılışına

...maktan âciz olan
...u idarî ve askerî
...arası ne de teknik
...rkiyeye para ver -
...en tanzimine yar-

dım etmek gerekiyordu.

Evvelki bahislerimizde anlattığımız sebepler dolayısile Avrupa kapitalistleri fazla gelen sermayelerini işletecek yer arıyorlardı. Bu suretle 1854 Kırım muharebesinden itibaren Osmanlı padişahlarına Avrupa kapitalistleri tarafından yüksek faizlerle borç para verilmeğe başlandı. Osmanlı padişahları bu paralarla muazzam saraylar inşa ettiler ve sefahat âlemlerini devam ettirdiler.

Borcun faizini ödemek ve hesapsız surette yenerek çabucak biten paranın yerini doldurmak için yeniden borca girdiler. 1881 senesinde Osmanlı hükûmeti 190,753,650 ingiliz lirasına varan borçlarını ödeyemez hale geldi.

Zaten avrupalı kapitalistler de bunu bekliyorlardı. Borcunu ödeyemiyen bir adamın malına haciz konulduğu gibi onlar da Türkiyenin gelirine el koydular. 1881 de neşredilen Muharrem Kararnamesile Osmanlı borçları idaresi (Düyunu Umumiye) namında bir idare kurarak Osmanlı İmparatorluğunun tuz, müskirat, damga resmi vesaire gibi hükûmet gelirlerini haciz ettiler.

Avrupa sanayiine müşteri olan ve bu sanayiin ucuz ham maddesini temin eden Osmanlı köylüsü şimdi de bu kapitalistlere vergi suretiyle her sene milyonlar ödüyordu. Tütün gelirini eline alan ecnebi reji idaresi yalnız 30 senede 67,734,693 altun hasılat temin etmişti. 30,359,005 altunu safi kârdı ve Avrupalı kapitalistlere ödenmişti. Bu altunlar gece gündüz, aç biilâç çalışan Türk köylüsünden çalınan paralardı. Avrupalı kapitalistler sermayelerine her sene %12 safi kâr elde ediyorlardı. Bunun yarısı kadar bir kârı kendi memleketlerindeki sanayiden elde etmelerine imkân yoktu. Bu da emperyalist devrindeki tekeldi kapitalistin niçin kendi memleketindeki sanayiye sermaye yatırmaktan vazgeçip, yabancı memleketlere para vermeyi tercih ettiğini izaheder.

Osmanlı İmparatorluğu, köylüsü, tüccarı, işçisi ve hattâ memuru ile Avrupa kapitalistleri için çalışan bir yarı müstemleke olmuş ve her türü istiklâlini kaybetmişti. türlü haricî zıddiyetler sayesinde 1914 — 1918 birinci Dünya harbinin sonuna kadar kâh İngiliz ve Fransız, kâh Alman emperyalizmi elinde zahiri bir istiklâl muhafaza etti. Fakat Alman emperyalizminin kazanması için zorla katıldığımız Dünya Harbinden Alman emperyalizmi ie beraber mağlûp olunca galip devletler tarafından bu zahiri istiklâle de Sevr muahedesi ile nihayet verildi.

...nerede?

...den:
...ir hale gelmiye razı oluyor, bizim izzetinefsimizi hiçe say...n her Alman idaresine (Pe-...ii) diyor.

İstiklâl'in mânâsı nerde ... Hele en koyu mücadeleleri kaynaştığı Filistin artık onların malikânesi olmuştu. O kadar nüfuzlu ve dişli bilinen Cemal paşayı bile düşürdüler. Hele Von Falkenhein geldikten sonra artık Türk kumandanlarını, Türk zabitlerini birer ordu unsuru ve âmiri gibi değil, herhangi bir Alman'a

(Devamı 4 de)

Çinde neler oluyor?

Çindeki olaylar hakkında birbirine uymıyan, hattâ birbirini tutmıyan havadisler gelmektedir. Bir çok Avrupa gazeteleri de, kendi siyasî görüşlerini ifadelendiren yazılar yazmaktadırlar. Aşağıda okuyacağınız yazı, Fransanın sayılı siyasî yazarlarından Pierre Courtade'in Çin meselesine dair fikir ve görüşlerini taşımaktadır. Bugünkü Çin hâdiselerini iyice kavrayabilmemiz için birbirine zıt olan fikirleri bilmemiz lâzımdır.

Demokrat Çin kuvvetlerinin Çan Kay Şek ordularına karşı kazandıkları zafer şüphesiz pek büyük ehemmiyeti haiz neticeler doğuracaktır.

Perişan edilen ordu bizzat Amerikan hariciyesinin ordusudur.

Milyonlarca dolar, malzeme, Amerikan askerî müşavirleri, hattâ Çini ilk olarak silâhlandıran General Marshall demokrasi ve hürriyet uğrunda mücadele eden bir milleti malûp edemediler.

Demokrat Çin kuvvetlerinin zaferi sadece askerî bir zafer değil, ayni zamanda ziyasî bir zaferdir de.

Çin köylüleri, Çin işçileri ve orta sınıflar, halk ordusu ilerleyişinin kendilerine neler getirdiğini pekâlâ biliyorlar: Köylülere toprak; işçilere emniyet, elverişli ücretler ve büyük endüstriyel teşebbüslerin millileştirilmesi; herkese istikrarlı bir para, memleketin demokratik bir esas üzerinden derhal teşkilâtlanması, edepsizliği ve açıkgözlülüğü Amerikalıları dahi endişelendiren küçük bir zümrenin hâkimiyetine son verilmesi...

Bu şartlar içinde Çin köylü ve izçileri kütle halinde halk ordusuna iltihak etmekte, öte yandan Çan Kay Şek birlikleri daha gevşek savaşmakta yahut silah ve mühimmatlarıyla demokrat cenaha geçmektedirler.

Bu olaylar Amerikan politikacıları tarafından da artık reddedilmez olmuştur. Bunlar Amerikan hariciyecisince Asyada takip edilen yayılma siyasetinin geleceğinden bahsediyorlar.

«Çinin artık kaybedildiği» ve başlıca gayretin Japonya üzerine çevrilmek gerektiği fikri Washington resmî çevrelerinde hergün biraz daha yayılıyor.

Şüphesiz, Amerikan dostu olan Çan Kay Şek zümresi, için de Japonyanın üstün bir rol oynıyacağı bir «Doğu Asya Bloku» nun teşkiline iştirake dünden hazırdır.

Asyada, Avrupada vuku bulan hadiseye benzer bir hadiseyle karşılaşıyoruz. Nitekim Avrupada, Amerikan taraftarı parti, Almanyanın kalkınmasını, demokratik hareketi kırmak için bir vasıta sayıyor.

Batı Avrupanın peyk hükûmetleri, Alman emperaylizminin yeniden doğuşunu kolaylaştırarak nasıl kendi memleketlerinin emniyetini tehlikeye atıyorlarsa; Kuomintang'ın Amerikan taraftarları da Japonpon emperfyalizmini ihya etmekle öylece Çinin emniyetini tehlikeye atıyorlar.

Fakat haldk orduları zaferinin vüs'at ve sür'ati, Amerikai emperyalizminin, Asyada kuvvet muvazenesini kendi lehinde bozmak isteyen bu teşebbüsüsnü neticesiz bırakacaktır. Böylece, Çin demokrat ordusunun ilerleyişi, Amerikan emperyalistlerini, yalnız Asyada değil, bütün dünyada ve bilhassa Avrupada takip ettikleri siyaseti tekrar gözden geçirmeğe zorlıyabilir.

Ehemmiyetli vasıtalar kullanarak Çinin Marshall Plânına uydurulması teşebbüsünde uğranılan muvaffakiyetsizlik, Amerikan hariciyecisinin jeo - politiko - militer idarecilerini, ihtimal, derin düşüncelere sevkedecektir.

Şu artık yice anlaşıldı ki, hükûmet başında bulunan küçük bir zümreyi memnun etmek bir milleti boyunduruk altına almak için kâfi değildir.

Bu bakımdan Çin milletinin zaferi, hürriyet için savaşan bütün milletlerin zaferi demektir. Bu zafer, Washington Paris ve Londra maceraperestlerine, genel - kurmayların silâh ve dolarların herey demek olmadığını anlatmak suretile harp taraftarlarına kuvvetli bir darbe indirmiştir. Bu mânada, Demokrat Çin ordusunun zaferi, sulhün kazandığı büyük bir zaferdir.

Pierre Courtade

Amerikanın emperyalist siyaseti

AMERİKA HANGİ MAKSATLARLA ON YEDİ MİLLETE YARDIM EDİYOR?

(New-York Post) gazetesinden alınmıştır:

Yazan: George Fielding Eliot

Bugün dünya sulhu ve emniyeti için başlıca garanti nedir? Bunun cevabı Amerika Birleşik Devletleri silâhlı kuvvetleridir.

Bugünün ve gelecek yılların müşterek emniyeti, Amerikanın, İngiltereden gelecek bazı yardımlarla dünyada hür kalmış milletleri Sovyet tecavüzünden koruma isteği ve iktidarı demektir. Bu sebepledir ki, umumiyetle Amerikan yardımı ile elde edilmiş silâhları, silâhlı kuvvetlerinin kullanılabilmesi için gerekli organizasyonu yapmak, tavsiyelerde bulunmak ve öğretmek düşüncesile 17 memlekette Amerikan yardım heyetleri bulunmaktadır.

Amerikan yardım heyetleri bu memleketlerde onların kendi hükûmetlerinin isteğile bulunmaktadır. Bununla beraber ecnebi bir memlekete giderek oradaki kumandanlara ne şekilde hareket edeceklerini göstermek bir Amerikan subayı için her şeyden evvel, incelik, meharet, sabır isteyen bir iştir.

Türkiyedeki Amerikan heyeti üç gruptan ibaret bulunmaktadır: Kara, deniz ve hava heyetleri. İlk zamanlarda Türk ordusu yabancı tavsiyeleri o kadar istekle kabul etmemekte idi. Muhakkak ki, Türk askerinin canlılığı, kudreti ve harp kabiliyeti münakaşa edilmiyecek kadar üstündür. Fakat Türkler şimdi müşkül durumdaki topraklarını müdafaa için modern silâhlara ve bu silâhları kullanmak için de izahata muhtaçtırlar. Amerikalılar her ikisini de yetecek miktarda temin etmektedirler. Türkiyeye yardım tahsisatı 100 milyon dolardır. Fakat malzemenin çoğu hakikî kıymetlerinin yüzde onu ile hesap edilen (harp fazlası) olduğundan Türkiye, hemen hemen bir milyar dolarlık yardım görecek demektir. Bütün bu malzemeyi getirmek, tevzi etmek ve Türklere bunların kullanılışını öğretmek muhakkak ki zaman istemektedir. Altı yüz bin kişiyi tutan Türk ordusu Amerikanın Yakınşarktaki müdafaa ümitlerinin temeltaşı olarak bulunuyor. Bugün hakikî bir Rus taarruzunu durduramazsa da bir sene sonra bunu ciddî şekilde geciktirip durdurabilir. İki sene sonra da Türkiyenin kalbi vaziyetinde olan Anadoluyu bir kaç ay muvaffakıyetle müdafaa edebilir. Bu üssü kullanarak Amerikan bomba uçakları da Avrupa Rusyasının başlıca sanayi merkezlerinin ışık ve hayatını felce uğratır. Dünyanın başlıca kavşak noktalarını ve petrol kaynaklarını Rus taarruzuna karşı müdafaa eden hat üzerinde zayıf bir nokta olan İran da bu yardıma dahil bulunmaktadır.

Türkiyede Sosyalistlik

(Baş tarafı 1 de)

yet derecesinin bilinmesine bağlıdır.

[1] Celâl Bayar, Partisinin bir (muvazaa Simulation) partisi olmadığını müdafaa sadedinde, (muvazaa Simulation) un namussuzluk olduğunu söylüyor. Bu takdirde, Mütareke yıllarında kurduğu (Türkiye Komünist Partisi) nin de bir muvazaa partisi olmaması icabeder. Halbuki, o partinin bir muvazaa partisi olduğu cümlece malûmdur. Zira bu fikre samimeten bağlı olanların başlarına ne geldiğini (mesela: Bursa mebusu Servet B. gibi) tarih biliyor.

[2] İki parti veya bir parti ile partisizler arasında bir anlaşmaya varma ile Demokrat Partide olduğu gibi (muvazaa Simulation) şeklinde değil, şahsiyetlerini muhafaza suretile karşılıklı fedakârlıklara dayanan bir Compensation şeklini kasdettiğimiz ifadenin gelişmeden anlaşılmakla beraber tasrihine lüzum gördüm.

A. N.

ŞİİR SAYFASI

Hakkımı ver

Gözleri çakmak çakmak
Yarık tabanları,
Kara sabanıyla
Toprağı sürmek için uğraşan!
Yeter artık
Ger kollarını,
Bacaklarını ger
Gerilsin yumuşak yüzün
Ve haykır:
Hakkımı ver,
Çatlak tabanlarından,
Kanını emenlere.

Nec. Tözge

KEZBAN

Allah deldiği boğazı aç koymaz
Düşünme ötesini,
Bilirim tutkunsun haşlamasına palamutun
Ve mısır koçanlarının vitaminine diyecek yok.
Maşallah (!) küçükler göbeklenmiş
Benzemişler ağa döllerine:
Ne iyidir, Mevlânayı, sizden dinlemek
Göbek var...

Mısır koçanları düştü diye karaborsaya,
Bayramda donsuz geziyor diye çocukların:
Tasalanma...
Ne de olsa sende (EFENDİLİK) var.
Hem bu yeni birşey de değil.
«Züğürt züğürdü kucaklamış
Çıplak çıplak çocukları olmuş.»
Başı taçlı, kıçı yaldızlı
Doğacak değildi ya senin çocukların...
Onbeş çocuk doğurdun da
Yaşamadı diye ikisinden gayrısı!
Düşüdüğün şeye bak...
Hanım iki çocuk yapar; yaşatır.
Senin ondan neyin eksik?
O da iki, sen de iki...

Hem ne kıymeti var ki senin çocuklarının;
Doğar çöplükte sürünür,
Kurtulur çöplükte ölünce...
Efendilerin seni yaşatmayı denedi de
Evsiz, ekmeksiz
Asil olduklarındanberi...
İtin kuyruğu doğrulurdu bunca yıl
Konsaydı kalıba...
Sen doğrulamadın(!).

Y. E.

Bir tekzip

16 SAYILI GAZETEMİZDE BURSADAN BİR OKUYUCUMUZUN GÖNDERDİĞİ MEKTUBU NEŞRETMİŞTİK. BU SAYIDA BU MEKTUBA CEVAP VERİYORUZ:

Sayın Bay.

23/II/948 tarih ve 16 sayılı gazetenizin birinci sayfasında (Bursa Cumhuriyet Savcılığı dikkat nazarına) başlıklı yazıda iki ayrı okuyucudan aldığınız mektuba atfen on sene evvel Konya'dan güdük merkeble gelerek köylerde kara kiremit ocakları işleterek köylüleri istismar ettiğimizi ve sonra şehre sokularak yüz kadar kadın, erkek ve çoluk çocuk çamur işlerinde günde 16 saat ve en fazla 250, 75 ve 50 Krş. gündelik vererek çalıştırdığımızı ve kardeşim Hasan Hüseyinin tenezzüh için bindiği motosikletiyle bir çocuğu çiğnettiğini ve bundan dolayı ne tevkif, ne karakolda tutulmuş ve ne de hapis edilmiştir. Fakir olan çocuğun babasına beşyüz lira vermiş olduğumuz yazılmaktadır.

Hissi hased ve kin duygusu ile ihbar edildiği aşikâr olan ve hakikat halden tamamen ari bulunan keyfiyeti tevzihan bildiririm.

Bu işin ustası bizler olarak ve ellerimiz bir işçi gibi çamur içinden çıkmayarak işlettiğimiz imalâthanemizde şimdiye kadar azamî 20 işçiden fazla işçi kullanmamıştır. Bütün işçilerimiz de erkektir. En basit ve kolay bir işte çalışan 12 — 13 yaşlarındaki çocuğa ayda 45 ve 60 lira ve diğer işçilere de 120 ve 150 lira aylık verilmektedir.

İmalâthanemizde iş kanunu hükümleri tatbik edilmekte olup Çalıştırma Müdürlüğünün daimî murakabesi altında işçi günde 8 saatten fazla çalıştırılmaz.

Moto pisiklet kazasına gelince, kaza kurbanı çocuğun pek mesafesiz olarak ansızın moto run önüne çıkması sebebiyle herhangi bir manevra yapılmasına ve kaçınılmasına imkân vermemiş ve arzu edilmeyen müessif hadise vukua gelmiştir. Meşhud suçlar kanunu hükümlerine tevfikan derhal yapılan tetkikat ve tahkikatı adliye ve muhakeme salonunda karara bağlanarak sona ermiştir. Beşyüz lira verilmis iddiası gayrı variddir.

Bizler nüfuzlu ve zengin kimseler değiliz. Alel'ade kiremit ve tuğla imalâthanesinin sahipleriyiz. *Bu da 24 yıllık nasırlı* ellerimizin ve emeklerimizin tabiî neticesidir.

Basın kanunu hükümerine uyularak işbu tevzihin ayni sayfada yayınlanmasını rica ederim. Saygılarımızla.

Bursa: Pars kiremit ve tuğla imalâthanesi sahiplerinden İbrahim Erdönmez.

Sulha, Sükûna ve Sonbahara devir.

I

Nemli Sonbahar rüzgârlarında
Hürriyet kokuyor
Hürriyet, adalet ve saadet için
Kanlarını döken ölülere selâm...
Kimbilir şimdi
Hangi vadide, hangi ovada,
Tankların zalim zincirlerile çiğnenen
Korkunç kadavralar,
Yeşeren taze çimenler üzerinde
Dost olmuşlardır.
Beyaz papatyalarla.
Yeşil çimen,
Kırmızı böğürtlen,
Beyaz kadavra
Sonbahar sağnakları altında...
Tankların, topların ve kirli çizmelerin
Derin izleri silinecek yakında.

II

Ölenler garezi, kini
Beraberce toprağa gömdüler.
Yeni bir dünya kurulacak.
Bütün insanlar dost

Yeni bir Dünya kurulacak

Yepyeni!..
Ve kardeş bilecek birbirini.
İşte keskinbir şafakla doğuyor gün,

III

Sonbahar çalılıklarında
Ardıç kuşu ötüyor:
Uyanın diyor insanlar! uyanın!

IV

Kar yarın herşeyi örtecek
Yekpare bir dünyaya gözlerini açacak
Uyuyan insanlar
Sulhu sükûnu ve adaleti
Temsil eden beyaz
Ve karlarla kaplı dünya üzerinde
Yekpare bir beyazlık...
Bereketli ekin tarlaları gibi
Beyaz bir bayrak gibi dalgalanacak!.

1 9 4 6

Sevdiğim insana

Ne güzeldir, ağaçların filizlenmesi
Bir sene Hapisten, sonra
Ve, sevinçli sizi Bursada görmesi
Merinos fabrikasına giden dört amele kızdan kırmızılısı
Ne güzel kara pınarın şakırdısı
Bununla beraber
Sizi, taş beton odada ziyaret edip
Ne iyidir, Mevlenayı, sizden dinlemek.

Mefkûre nerede?

(Baş tarafı 3 de)

göre uşak sayılacak bir tâbi gibi kullanmak istediler. Almanlar onu, böyle hodbince hareketlerini sezdirmeyecek kadar çekingen ve zeki bile olmadılar. İdealini bulmıya çalışan Türke, bir tâbiiyet yarası daha açan bu zâlim efendiler memleketi, milleti ve haysiyetli insanlarını toptan teslim eden bir idarenin ilân ettiği muharebenin neresinde (Mefkûre harbi) karakteri vardır?

Bulgaristanda Almanlar müttefik, fakat istiklâline sahip bir devletin toprağında bulunduklarını asla unutmadılar. Halbuki bizim memleketimizde benliğimize ökçelerini bastılar, varlığımız doğrudan doğruya ellerine teslim edildi.

Enver, başkumandan, açıktan açığa Almanlara dayanıyor ve onlardan aldığı kuvvetle âdetâ kendi memleketini tehdit ediyordu.

Mefkûre nerede? Benlik nerede?

BAŞDAN : Bu gün biz de soruyoruz: Mefkûre nerede? Benlik nerede?